

दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६
नुसार, धर्मादाय आयुक्त, म.रा.,मुंबई
यांच्या आस्थापनेवरील गट-अ संवर्गातील
पदे दिव्यांगांसाठी सुनिश्चित करणेबाबत...

महाराष्ट्र शासन

विधि व न्याय विभाग

शासन निर्णय क्रमांक: संकीर्ण २३२१/प्र.क्र.२८/कार्या.१

हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग,

मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२,

दिनांक :-१८ जून, २०२१.

पहा :-

१. दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६.
२. शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, शासन निर्णय क्र.दिव्यांग२०१८/प्र.क्र.११४/१६ अ,
दिनांक२९.०५.२०१९.
३. केंद्र शासनाच्या सामाजिक न्याय व अधिकारिता, मंत्रालय, नवी दिल्ली यांची दिनांक ०४.०१.२०२१
ची अधिसूचना.
४. शासन निर्णय, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, क्र: दिव्यांग२०१९/प्र.क्र.२५१/दि.क.२,
दिनांक०२.०२.२०२१.
५. शासन निर्णय, सम क्रमांक, दि.०१.०४.२०२१.
६. मा.उच्च न्यायालय, मुंबई येथे दाखल रिट याचिका(स्टॅम्प) क्र.५८/२०२१, प्रकरणी
दि.२८.०१.२०२१ रोजी दिलेल्या आदेशानुसार दिव्यांगांसाठी शासन सेवेत पदे सुनिश्चित
करण्यासाठीच्या तज्ञ समितीच्या दि.२२ व २३ फेब्रुवारी, २०२१ रोजीच्या बैठकांचे इतिवृत्त.

प्रस्तावना :-

दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६ मधील कलम ३३ नुसार दिव्यांगांसाठी शासन सेवेतील पदांची सुनिश्चिती करणे आवश्यक आहे. यासाठी केंद्र शासनाने दिनांक ०४.०१.२०२१ च्या अधिसूचनेनुसार दिव्यांगांसाठी सुनिश्चित केलेल्या पदांची यादी करून सदर यादी केंद्र शासनाच्या www.disabilityaffairs.gov.in या संकेतस्थळावर Policy/Act/Rules-Notifications येथे List of Posts Identified suitable for Person with Benchmark Disabilities notified on ०४.०१.२०२१ या शिर्षाखाली प्रसिद्ध केली आहे. सदर अधिसूचनेनुसार केंद्र शासनाने दिव्यांगांसाठी सुनिश्चित केलेली गट-‘अ’ ते गट-‘ड’ मधील जी पदे राज्य शासनाच्या आस्थापनेवर (अधिनस्त कार्यालयातील पदांसह) आहेत, अशा पदांबाबत किंवा केंद्र शासनाने प्रसिद्ध केलेल्या यादीतील ज्या पदांची कर्तव्ये व जबाबदा-या, कामाचे स्वरूप व प्रचलित वेतनश्रेणी राज्य शासन सेवेतील पदांशी समान आहेत, अशा पदांची पदनामे जरी भिन्न असली तरी राज्य शासन सेवेतील ती पदे दिव्यांगांसाठी सुनिश्चित राहतील व त्याप्रमाणे प्रशासकीय विभागाने त्यांच्या स्तरावर त्यांच्या आस्थापनेवरील रिक्त पदे दिव्यांगांसाठी सुनिश्चित करावयाची आहेत, अशा सूचना

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाने संदर्भ क्र.४ च्या शासन निर्णयान्वये दिलेल्या आहेत. त्यास अनुसरून धर्मादाय आयुक्त कार्यालयातील गट-अ या संवर्गातील धर्मादाय आयुक्त, धर्मादाय सह आयुक्त, धर्मादाय उप आयुक्त, सहायक धर्मादाय आयुक्त ही पदे दिव्यांग हक्क अधिनियम, २०१६ अनुसार सुनिश्चिती करण्यासाठी मा.प्रधान सचिव, सामाजिक न्याय यांच्या अध्यक्षतेखाली त्यांच्या दालनात दि.२२ व २३ फेब्रुवारी, २०२१ रोजी झालेल्या तज्ञ समितीच्या बैठकीसमोर ठेवण्यात आली होती. सदर बैठकीचे प्राप्त इतिवृत्त विचारात घेऊन सदर पदे सुनिश्चित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६ मधील कलम ३३ नुसार राज्य शासनाच्या अखत्यारीतील पदांची सुनिश्चिती करण्यासाठी मा. उच्च न्यायालय, मुंबई येथे दाखल रिट याचिका(स्टॅम्प) क्र.५८/२०२१, प्रकरणी दि.२८.०१.२०२१ रोजी दिलेल्या आदेशानुसार दिव्यांगांसाठी शासन सेवेत पदे सुनिश्चित करण्यासाठीच्या तज्ञ समितीच्या दि.२२ व २३ फेब्रुवारी, २०२१ रोजीच्या बैठकीचे इतिवृत्त विचारात घेऊन या विभागाच्या अधिपत्याखालील धर्मादाय आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई या कार्यालयातील गट-अ संवर्गातील धर्मादाय आयुक्त, धर्मादाय सह आयुक्त, धर्मादाय उप आयुक्त, सहायक धर्मादाय आयुक्त ही पदे या शासन निर्णयान्वये, विवरणपत्र-अ मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे सुनिश्चित करण्यात येत आहेत.

२. सदर शासन निर्णय, केंद्र शासनाच्या सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय, नवी दिल्ली यांच्या दि. ०४.०१.२०२१ च्या अधिसूचनेमध्ये सुनिश्चित केलेल्या पदांच्या अनुषंगाने तसेच मा. उच्च न्यायालय, मुंबई येथे दाखल रिट याचिका(स्टॅम्प) क्र.५८/२०२१, प्रकरणी दि.२८.०१.२०२१ रोजी दिलेल्या आदेशानुसार दिव्यांगांसाठी शासन सेवेत पदे सुनिश्चित करण्यासाठीच्या तज्ञ समितीच्या दि.२२ व २३ फेब्रुवारी, २०२१ रोजीच्या बैठकीचे इतिवृत्त व सामाजिक न्याय विभागाच्या दि. ०२.०२.२०२१ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये दिलेल्या सूचनेनुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

३. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक क्र. २०२१०६१८१३०७१०८६१२ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजिटल स्वाक्षरी ने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

सहपत्र:- विवरणपत्र-अ

(मनिषा कदम)

सहायक सॉलिसिटर नि उप सचिव,
महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा. राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई.

२. मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई
३. मा. राज्यमंत्री (विधि व न्याय) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
४. मा. मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई
५. मा. प्रधान सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई
६. प्रधान सचिव व विधि परामर्शी, विधि व न्याय विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
७. सचिव व वरिष्ठ विधि सल्लागार, विधि व न्याय विभाग, मंत्रालय, मुंबई
८. धर्मादाय आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
९. उप सचिव, सामान्य प्रशासन विभाग(कार्या-१६-अ), मंत्रालय, मुंबई.
१०. सह सचिव(दिव्यांग कल्याण) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
११. आयुक्त, दिव्यांग कल्याण आयुक्तालय, पुणे
१२. विधि व न्याय विभाग, (का-१५/१७/२१/२३/२४/२५)
१३. निवडनस्ती, का.१

विवरणपत्र- अ

दिव्यांग हक्क अधिनियम २०१६ च्या अनुषंगाने धर्मादाय आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई या कार्यालयाच्या
आस्थापनेवरील गट-अ संवर्गातील सुनिश्चिती पदे

अ.क्र.	पदनाम	शारीरिक पात्रता	दिव्यांग प्रवर्ग	सदर पदांची जबाबदाऱ्या व कर्तव्ये	शेरा
१	धर्मादाय आयुक्त	S,ST,W,BN,L,KC PP,MF,SE,H,C	a) B, LV b) D, HH c) OL, OA, LC, DW, AAV, Mdy d) ASD(M), SLD, MI	<p>न्यायिक कामा व्यतिरिक्त विभाग प्रमुख म्हणून खालील नमूद प्रशासकीय कामकाज-</p> <p>१) धर्मादाय आयुक्त यांना प्रामुख्याने चार प्रकारची कर्तव्ये बजावयाची असतात. ती अशी</p> <ol style="list-style-type: none"> १. मार्गदर्शक सूचना करणे. २. प्रशासकीय कार्य करणे. ३. पर्यवेक्षकीय कार्य करणे. ४. न्यायिक कार्य करणे. <p>२) मुंबई सार्वजनिक विश्वस्त व्यवस्था नियम, १९५० च्या नियम ६३ खालील अधिकार व कर्तव्ये पार पाडणे इ. कामे धर्मादाय आयुक्तांवर सोपविलेली आहेत. एका अर्थाने असे ही म्हणता येईल की धर्मादाय आयुक्त एकीकडे शासनाचे प्रतिनिधी म्हणून कार्य करतात. तर दुसरीकडे या कायद्याखालील अर्ध न्यायिक प्राधिकारी म्हणून कार्य करतात.</p> <p>३) धर्मादाय आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई हे न्यायिक अधिकारी नि प्रशासकीय अधिकारी आहेत. धर्मादाय संघटनेकरिता ते विभाग प्रमुख आहेत. त्यामुळे महाराष्ट्र नागरी सेवा नियम, मुंबई वित्तीय नियम, मुंबई नागरी सेवा शिस्त व अपील नियम, १९७९ व वर्तणूक नियम, १९७९ यामध्ये असणारे अधिकारानुसार वित्तीय व प्रशासकीय बाबींमध्ये आदेश पारित करणे.</p>	

				<p>४) गट-ब(अराजपत्रित), गट-क आणि गट-ड च्या कर्मचाऱ्यांच्या बाबतीत नियुक्ती अधिकारी असल्याने त्यांचे नियुक्ती व पदोन्नती, बदल्या व सेवा विषयक इतर बाबींचीही त्यांना कार्यवाही पहावी लागते. त्याचप्रमाणे धर्मादाय आयुक्त हे गट-अ, गट-ब (अराजपत्रित), गट-क अधिकारी व कर्मचाऱ्यांच्या गोपनीय अहवालाचे पुनर्विलोकन अधिकारी असल्याने गोपनीय अहवाल पुनर्विलोकन पहावे लागते. तसेच काही गोपनीय अहवाल पुनःलिखितचे काम करणे.</p> <p>५) धर्मादाय आयुक्त हे विभाग प्रमुख असल्याने त्यांना त्यांच्या अधिनस्त कार्यालयावर देखरेख व नियंत्रणासाठी विभागीय कार्यालयांची निरीक्षणाचे काम पहाणे.</p>	
२	धर्मादाय सह आयुक्त	S,ST,W,BN,L,KC PP,MF,SE,H,C	<p>a) B, LV</p> <p>b) D, HH</p> <p>c) OL, OA, LC, DW, AAV, Mdy</p> <p>d) ASD(M), SLD, MI</p> <p>e) MD including a to d</p>	<p>१) धर्मादाय सह आयुक्त हे न्यायिक अधिकारी तसेच धर्मादाय संघटनेकरिता ते मुख्यालय वगळता इतर कार्यालयासाठी प्रादेशिक कार्यालय प्रमुख आहेत.</p> <p>२) महाराष्ट्र नागरी सेवा नियम, मुंबई वित्तीय नियम, मुंबई नागरी सेवा शिस्त व अपील नियम १९७९ व वर्तणूक नियम १९७९ यामध्ये असणारे अधिकारानुसार वित्तीय व प्रशासकीय बाबींमध्ये आदेश पारित करावे लागतात व मंजुरी द्यावी लागते.</p> <p>३) गट - ड च्या कर्मचाऱ्यांच्या बाबतीत नियुक्ती अधिकारी असल्याने त्यांचे नियुक्ती व पदोन्नती, बदल्या व सेवा विषयक इतर बाबींचीही त्यांना कार्यवाही करावी लागते. त्याचप्रमाणे धर्मादाय सहआयुक्त हे गट - ब (अराजपत्रित), गट- क अधिकारी व कर्मचाऱ्यांचे गोपनीय अहवालाचे पुनर्विलोकन अधिकारी असल्याने त्यांना गोपनीय अहवालाचे पुनर्विलोकनाचे कामकाज पहावे लागते.</p>	

				<p>४) न्यायिक अधिकारी म्हणून महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्त अधिनियम १९५० मधील तरतुदीनुसार कलम ३३ (४), ३५, ३६ (१) (a) and (b), ३६(२), ३६A(३), ४०-४१, ४१A, ४१B, ४१D, ४१E, ४७, ५०A, ५१, ७०, ७०(A), ८३, महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्त नियम १९५१ ३३(४) & (६), ३६, किरकोळ अर्ज इत्यादी न्यायिक प्रकरणात निकाल देणेचे काम पाहावे लागते.</p> <p>सहायक धर्मादाय आयुक्त व धर्मादाय उप आयुक्त यांचे निकाला वरील झालेल्या अपीलात निर्णय देण्याचे काम धर्मादाय सह आयुक्त यांना पहावे लागते.</p> <p>५) तसेच ४१ (क) (क) अंतर्गत मा. उच्च न्यायालय यांच्या आदेशानुसार धर्मादाय रुग्णालयासाठी योजना तयार करण्यात आलेली आहे. महाराष्ट्र विश्वस्त व्यवस्था अधिनियम १९५० कायद्यांतर्गत नोंदणीकृत रुग्णालयांची तपासणी करण्यासाठी शासन निर्णय क्र. धसंरु -२०१२/प्र.क्र. ३८९/आरोग्य -६ दि. १९ नोव्हेंबर २०१२ अन्वये तपासणी समिती गठीत करण्यात आली आहे. त्यानुसार सदर समितीचे अध्यक्ष म्हणून धर्मादाय सह आयुक्तांची नेमणूक करण्यात आलेली आहे. तसेच धर्मादाय रुग्णालयांच्या योजनेंतर्गत उपचार केलेल्या अभिलेखांची त्रैमासिक तपासणीचे काम पाहावे लागते आणि त्यांचा अहवाल उच्चस्तरीय समितीस सादर करावा लागतो.</p>	
३	धर्मादाय उप आयुक्त	S,ST,W,BN,L,K,C PP,MF,SE,H,C	<p>a) B, LV</p> <p>b) D, HH</p> <p>c) OL, OA, LC, DW, AAV, Mdy</p> <p>d) ASD(M), SLD, MI</p> <p>e) MD including a to d</p>	<p>१) महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्त व्यवस्था अधिनियम १९५० - मधील तरतुदीन्वये न्यायिक प्रकरणे हाताळणे,</p> <p>२) अशंदान आकारणी व त्या संदर्भातील हरकती, इत्यादी कामे पहावे लागते.</p> <p>३) निरीक्षकांनी दिलेले निरीक्षण अहवालावर योग्यतो निर्णय घेवून निष्कर्षाच्या अनुषंगाने प्रस्ताव अंतिम मंजूरीसाठी धर्मादाय सह आयुक्त /धर्मादाय आयुक्त यांच्याकडे सादर करणे,</p>	

				<p>४) संस्था/न्यास/देवस्थान/रुग्णालय/शैक्षणिक संस्था यांसंबंधी अधिवेशन कामकाजाच्या कालावधीत मंत्री व राज्यमंत्री यांच्यामार्फत दाखल होणारे तारांकीत/अतारांकीत/लक्षवेधी सूचना संदर्भात आवश्यक कार्यवाही करून अहवाल विधानमंडळ/विधानपरिषद मध्ये सादर करण्याकरिता पाठविणे.</p> <p>५) ठाणे, जळगांव, अहमदनगर, सोलापूर, सांगली, नांदेड, बीड, अकोला या कार्यालयाचे कार्यालय प्रमुख असल्याने आस्थापना विषयक कामकाज हाताळणे,</p> <p>६) काही कार्यालयांना आहरण व नियंत्रण अधिकारी म्हणून कामकाज पहावे लागते</p> <p>७) न्यायिक अधिकारी म्हणून महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्त अधिनियम १९५० मधील तरतुदीनुसार कलम १९,२२,३९,४१ A, ४१B, ४१-C ५०A, ५१ व महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्त नियम १९५१ मधील नियम ३३ (२) , तसेच संस्था नोंदणी अधिनियम-१८६० अन्वेय संस्था नोंदणी वादित /अवादित, बदल अर्ज-वादित/अवादित, विलंब माफीचे अर्ज, किरकोळ अर्ज इत्यादी न्यायिक प्रकरणात निकाल देणेचे काम, तसेच लेखापालानी छाननी केलेल्या लेखा विवरणाचे काम पहावे लागते.</p>	
४	सहायक धर्मादाय आयुक्त	S,ST,W,BN,L,KC PP,MF,SE,H,C	<p>a) B, LV</p> <p>b) D, HH</p> <p>c) OL, OA, LC, DW, AAV, Mdy</p> <p>d) ASD(M), SLD, MI</p> <p>e) MD including a to d</p>	<p>१) महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्त व्यवस्था अधिनियम १९५० - मधील तरतुदीन्वये न्यायिक प्रकरणे हाताळणे,</p> <p>२) रायगड, धुळे, नंदूरबार, सातारा, रत्नागिरी, सिधुंदुर्ग, जालना, परिभणी, हिंगोली,उस्मानाबाद, बुलढाणा, यवतमाळ, वाशिम, वर्धा, भंडारा, चंद्रपूर, गडचिरोली आणि गोंदिया या कार्यालयांसाठी ते कार्यालयप्रमुख असल्याने त्यांना आस्थापना</p>	

				<p>विषयक संपूर्ण कामकाज पहावे लागते. तसेच त्यांना संस्था निबंधक म्हणून कामकाज पहावे लागते.</p> <p>३) अशंदान आकारणी व त्या संदर्भातील हरकती, इत्यादी कामे पहावी लागतात.</p> <p>४) निरीक्षकांनी दिलेले निरीक्षण अहवालावर योग्य तो निर्णय घेवून निष्कर्षाच्या अनुषंगाने प्रस्ताव अंतिम मंजूरीसाठी धर्मादाय सह आयुक्त/धर्मादाय आयुक्त यांच्याकडे सादर करणे,</p> <p>५) संस्था/न्यास/देवस्थान/रुग्णालय/शैक्षणिक संस्था यांसंबंधित अधिवेशन कामकाजाच्या कालावधीत मंत्री व राज्यमंत्री यांच्यामार्फत दाखल होणारे तारांकीत/अतारांकीत/लक्षवेधी सूचना ग्रिडनस पोर्टल संदर्भात आवश्यकती कार्यवाही करून अहवाल विधानमंडळ/विधानपरिषद मध्ये सादर करण्याकरिता पाठविणे.</p> <p>६) रायगड, धुळे, नंदूरबार, सातारा, रत्नागिरी, सिधुदुर्ग, जालना, परिभणी, हिंगोली, उस्मानाबाद, बुलढाणा, यवतमाळ, वाशिम, वर्धा, भंडारा, चंद्रपूर, गडचिरोली आणि गोंदिया या कार्यालयांसाठी ते कार्यालयाप्रमुख असल्याने त्यांना आहरण व संवितरण, तसेच नियंत्रण अधिकारी म्हणून कामकाज पहावे लागते,</p> <p>७) न्यायिक अधिकारी म्हणून महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्त अधिनियम १९५० मधील तरतुदीनुसार कलम १९, २२, ३९, ४१ A, ४१B, ४१-C, ५०A, ५१, महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्त नियम १९५१ अन्वये- ३३ (२), संस्था नोंदणी अधिनियम- १८६० अन्वये संस्था नोंदणी वादित /अवादित, बदल अर्ज- वादित/अवादित,</p>	
--	--	--	--	---	--

				<p>Condonation of Delay, किरकोळ अर्ज इत्यादी न्यायिक प्रकरणात निकाल देणेचे काम पहावे लागते.</p> <p>८) मा. धर्मादाय आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई /धर्मादाय सह आयुक्त महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्त अधिनियम १९५० मधील तरतुदीनुसार कलम ३३ (४),३५, ३६ (१) (a) and (b), ३६(२), ३६A(३), ४०-४१, ४१A, ४१B,४१D,४१E,४७, ५०A, ५१,७०, ७०(A), ८३, महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्त नियम १९५१ ३३(४) &(६), ३६, किरकोळ अर्ज कलम ७२ खाली न्यायालयात दाखल झालेल्या प्रकरणात नोटीस मा. धर्मादाय आयुक्त यांच्यावर कोर्टामार्फत नोटीस बजावण्यात आल्यानंतर त्या अनुषंगाने प्रस्ताव सादर करून त्यावर मा. धर्मादाय आयुक्त यांची मान्यता घेऊन जिल्हा सरकारी वकील, उच्च न्यायालयातील(नागपूर व औरंगाबाद खंडपीठासह) सरकारी वकील व सिटी सिव्हिल कोर्टातील व मा. धर्मादाय आयुक्त यांच्या पॅनेलवरील वकीलांस आवश्यक त्या सूचना धर्मादाय आयुक्त यांच्या सहीचे वकील पत्रासह पाठविणे व त्यानंतर सदर न्यायालयीन प्रकरणात त्यासंबंधी पत्रव्यवहार करणे, सदर पत्रव्यवहार ते प्रकरण कोर्टातून निकाल होईपर्यंत सुरू ठेवणे. तसेच त्यांत जेव्हा आवश्यक असेल तर त्या त्या प्रकरणांतील धर्मादाय आयुक्त यांच्याकडील Record & proceeding कोर्टात पाठविणे किंवा स्वतः रेकॉर्डसह कोर्टात हजर राहणे, तसेच High court/civil court कोर्टात उपस्थित राहणे.कोर्टातून प्रकरणे निकाली निघाल्यानंतर वकीलांच्या फी(Fees) बाबत आवश्यक तो पाठपुरावा करून, पूर्तता करून सदर बिल अदा करणेसाठी लेखा शाखेत वर्ग करणे व त्यासंबंधी पाठपुरावा करणे.</p>	
--	--	--	--	---	--

				<p>९) महाराष्ट्र सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था अधिनियमाच्या कलम ४१ (क) (क) अंतर्गत मा. उच्च न्यायालय यांनी दिलेल्या निर्देशानुसार आणि शासन/मंत्री/राज्यमंत्री यांच्याकडून प्राप्त होणाऱ्या तक्रारीच्या अनुषंगाने चौकशी करणे, अहवाल सादर करणे धर्मादाय रुग्णालय/दवाखाना यांचेवर देखरेख करणे.</p> <p>१०) माहिती अधिकार कायदा २००५ अन्वये प्रथम अपिलीय अधिकारी म्हणून काम पाहणे.</p>	
--	--	--	--	--	--

Abbreviations:

Sr. No.	Abbreviation	Long Form	Sr.No.	Abbreviation	Long Form
1	S	Sitting	8	MF	Manipulation by Fingers
2	ST	Standing	9	SE	Seeing
3	W	Walking	10	H	Hearing
4	BN	Bending	11	C	Communication
5	L	Lifting	12	RW	Reading and Writing
6	PP	Pulling & Pushing	13	KC	Kneeling and Crouching
7	JU	Jumping	14	CL	Climbing

Abbreviations:

Sr. No.	Abbreviation	Long Form	Sr.No.	Abbreviation	Long Form
1	B	Blind	12	CP	Cerebral Palsy
2	LV	Low Vision	13	LC	Leporsy Cured
3	D	Deaf	14	DW	Dwarfism
4	HH	Hearing Handicapped	15	AAV	Acid Attack Victim
5	OA	One Arm	16	MDy	Muscular Dystrophy
6	OL	One Leg	17	ASD	Autism Spectrum Disorder (M-Mild)
7	BA	Both Arms	18	ID	Intellectual Disability
8	BL	Both Legs	19	SLD	Special Learning Disability
9	OAL	One Arm and One Leg	२०	MI	Mental Illness
10	BLOA	Both Leg and One Arm	२१	MD	Multiple Disabilities
11	BLA	Both Legs Arms			